

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ ФОРМУВАННЯ ОДЕСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Мирослав КОШЕЛЮК,
консультант Програми Ради Європи «Посилення доброго
демократичного врядування і стійкості в Україні»
Олена ІВАНОВА,
керівниця офісу по роботі з громадами
Агенції регіонального розвитку Одеської області

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

МІНРОЗВІТКУ

Місьцеве самоврядування, розвиток громад та регіонів України

Ключові плани на 2025 рік:

Запустити **Державний фонд регіонального розвитку** та запровадити додаткові фінансові інструменти для реалізації громадами проектів розвитку

Посилити **цифрові інструменти** для доступу громадян до інформації та їх участі у житті громад

Впровадити **нову модель вирівнювання доходів місцевих бюджетів**

Впровадити **нову модель спроможності громад**

Запустити **три пілотні агломерації**

Оновити **Концепцію реформи місцевого самоврядування**

Розмежувати повноваження між місцевою владою та органами виконавчої влади

Сформувати **базу місцевої статистики** для покращення аналізу та ухвалення рішень

Розвиток агломерацій в
Україні – державний
пріоритет

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

Агломерації — територіальні скупчення населених пунктів..., що формують цілісні суспільно-територіальні утворення з чисельністю населення понад 500 тис. осіб.

Агломерації є

- територіями концентрації населення, капіталу та бізнесу
- мають інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки з навколишніми територіями,
- характеризуються високим рівнем розвитку інфраструктури, економіки, надання послуг населенню

Згідно ДСРР у версії від 05.08.2020

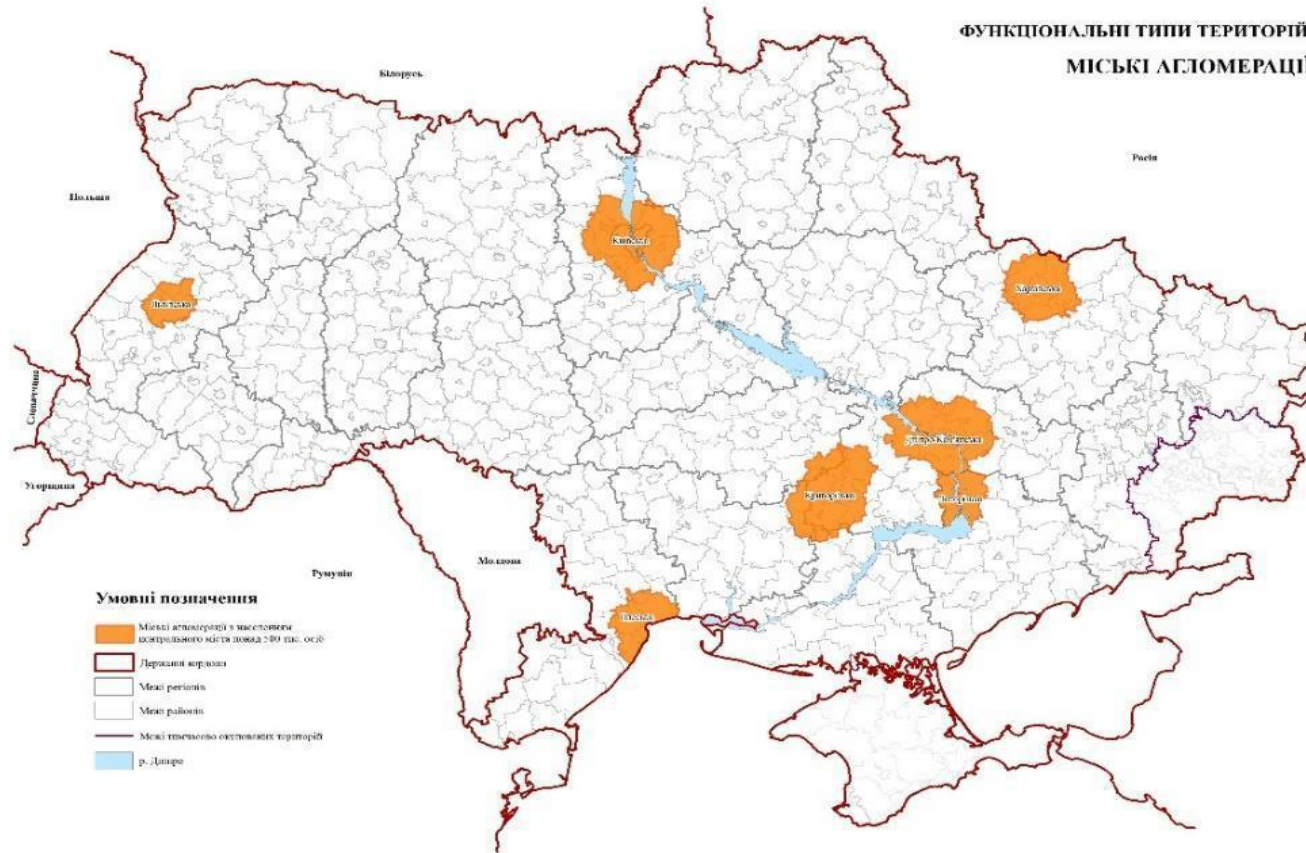

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities

Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Потенційні агломерації в Україні

Згідно ДСРР у версії від
05.08.2020

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

Стратегічна ціль «Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах»

Оперативна ціль 1 «Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь»

За напрямом «Стимулювання розвитку територій»

Завдання «Створення законодавчої основи функціонування та розвитку агломерацій, забезпечення збалансованого просторового розвитку територій, що входять до їх складу»

Згідно ДСРР

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities

Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Більшість великих міст в Європі – метрополії (агломерації)

The Congress
Le Congrès

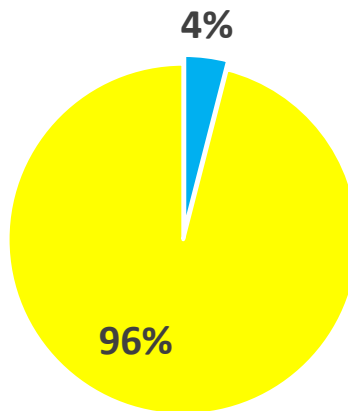
Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

Світова практика свідчить: метрополії (агломерації) є двигунами економічного розвитку

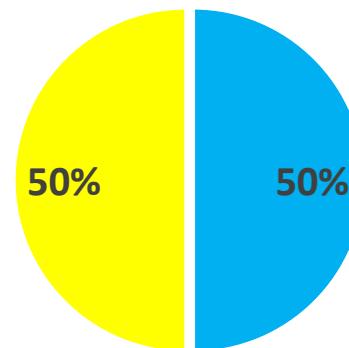
>>> КЛЮЧОВА РОЛЬ АГЛОМЕРАЦІЙ В ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ

Метрополії в країнах ОЕСР (>500 тис.)

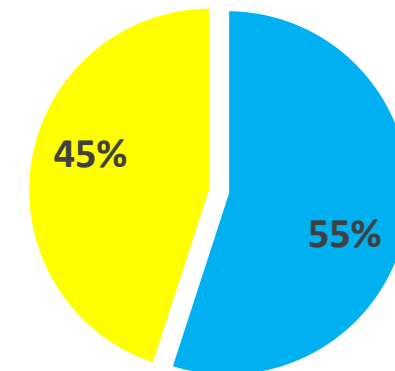
Площа

Населення

GDP

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОНАНО:

- в рамках Програми Ради Європи «Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні»
- спільно з Агенцією регіонального розвитку Одеської області.

ВКЛЮЧАЛО АНАЛІЗ:

- національних, регіональних та місцевих планувальних документів;
- позицій ключових стейкхолдерів;
- присутності теми в медіа та тональності інформаційного фону;
- досвіду співпраці громад потенційної агломерації та можливих напрямків її розширення.

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

ПРОВЕДЕНО:

- аналіз відкритих джерел;
- анкетування представників ОМС 22 громад Одеської області;
- інтерв'ю біля 40 стейкхолдерів - голів, заступників та інших посадових осіб ОМС громад Одеського району, представництва Одеської ОВА і РВА, Одеської райради, представництва бізнесу та громадських організацій.

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПІДГОТОВЛЕНО:

- базовий набір проєктних ідей для спільної реалізації громади Одеської агломерації;
- пропозиції щодо можливого шляху подальшого формування агломерації;
- рекомендації для врахування приналежності до потенційної Одеської агломерації в стратегіях громад.

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Більшість планувальних документів, які стосуються Одеси і Одеського регіону визнають, що Одеська агломерація

- де-факто склалась
- в нинішніх межах Одеського району
- має перспективи подальшого розвитку
- Стратегічний план підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку Одеської агломерації, 2011
- Статут територіальної громади міста Одеси, 2011
- Генеральний план міста Одеса, 2013

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Просторовий

Північна частина

Одеська агломерація

Південно-західна частина

- В Одеській області спостерігається нерівномірний соціально-економічний розвиток: велика витягнутість області з півночі на південь
- У фокусі розвитку регіону тут має стояти питання не тільки щодо розвитку мікрорегіонів з врахуванням їх особливостей, але більшої інтегрованості (згуртованості) території області та кожного з мікрорегіонів.
  - Проєкт Стратегії відновлення і розвитку Одеської області до 2027 року

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Одеська агломерація

- 22 громади, з яких 5 міських, 6 селищних і 11 сільських, 155 населених пунктів
- населення агломерації - 1,378 млн. мешканців/-ок (станом на 01.01.2022)
- загальна площа 3 922,8 км²
- щільність 352,44 осіб/км²

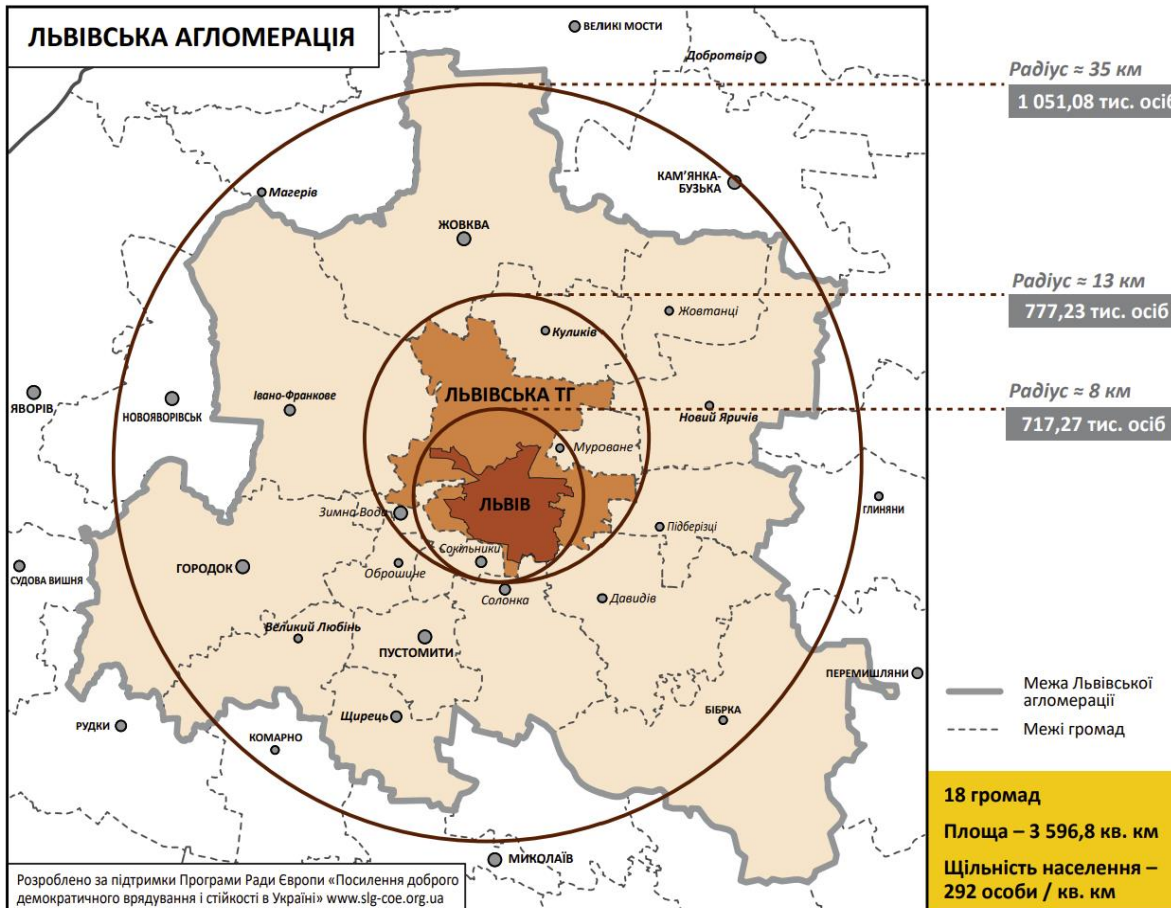

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Львівська агломерація: (для порівняння)

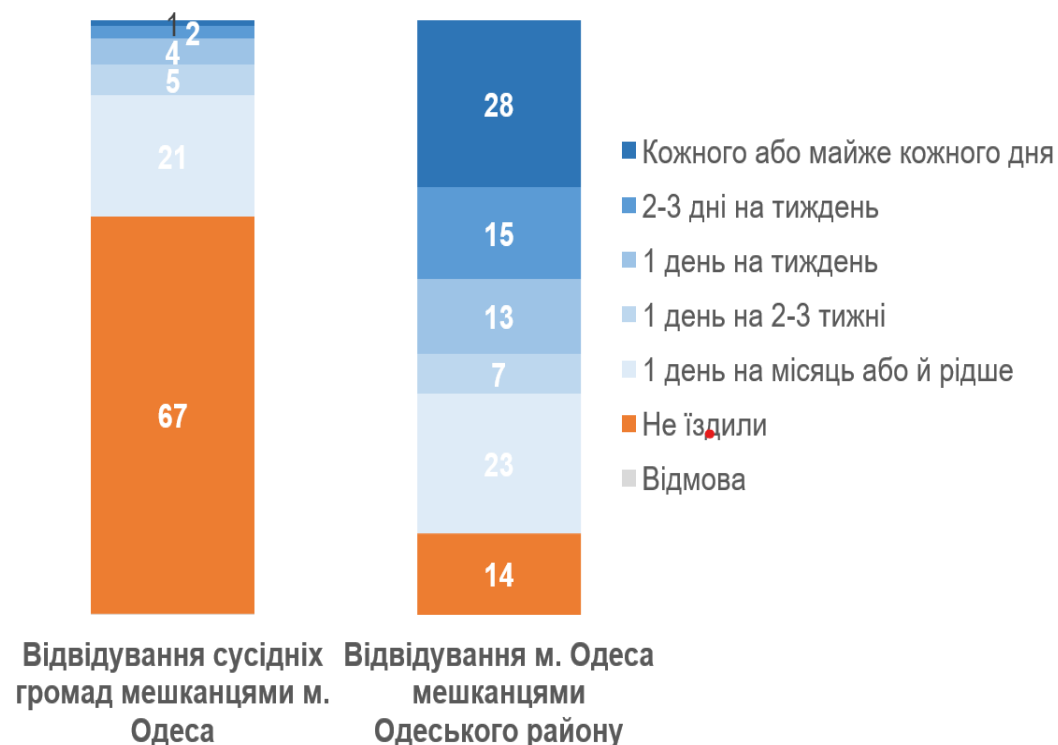
- 18 громад, з них 5 міських, 5 селищних, 8 сільських, кількість населених пунктів - 351
- чисельність населення - 1,05 млн осіб (станом на 1.01.2022)
- загальна площа - 3 596,8 км²
- щільність – 292 особи/ км².

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Запитання: Як часто Ви їздили до міста Одеси [в ОДЕСІ – до сусідніх до Одеси громад] за останніх три місяці?

Соціологічні дані підтверджують наявність тісних зв'язків в рамках агломерації:

- загалом за останні 3 місяці хоча б один раз відвідували Одесу 86% мешканців/-ок громад району

Для порівняння

- Київ у Київській агломерації (2022) – 72%
- Львів у Львівській агломерації (2023) – біля 60%

Дослідження КМІС, 2023 на замовлення проєкту DECIDE, 2022 – 2023 на замовлення Ради Європи

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Час доїзду з громад району в Одесу в багатьох випадках перевищує годину

Дослідження КМІС, 2023
на замовлення проєкту
DECIDE

Запитання: Скільки орієнтовно Ви в середньому добиралися до місця призначення в Одесі [В ОДЕСІ – в сусідніх до Одеси громадах]?

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Запитання: Яка була основна мета Ваших поїздок до Одеси [в ОДЕСІ – до сусідніх до Одеси громад]? Оберіть до 3-х відповідей.

Причини поїздок з громад району в Одесу/з Одеси в громади

Дослідження КМІС, 2023 на замовлення проєкту DECIDE

За оцінками представництва ОМС громад від 30 до 70% їх мешканців/-ок працює в Одесі

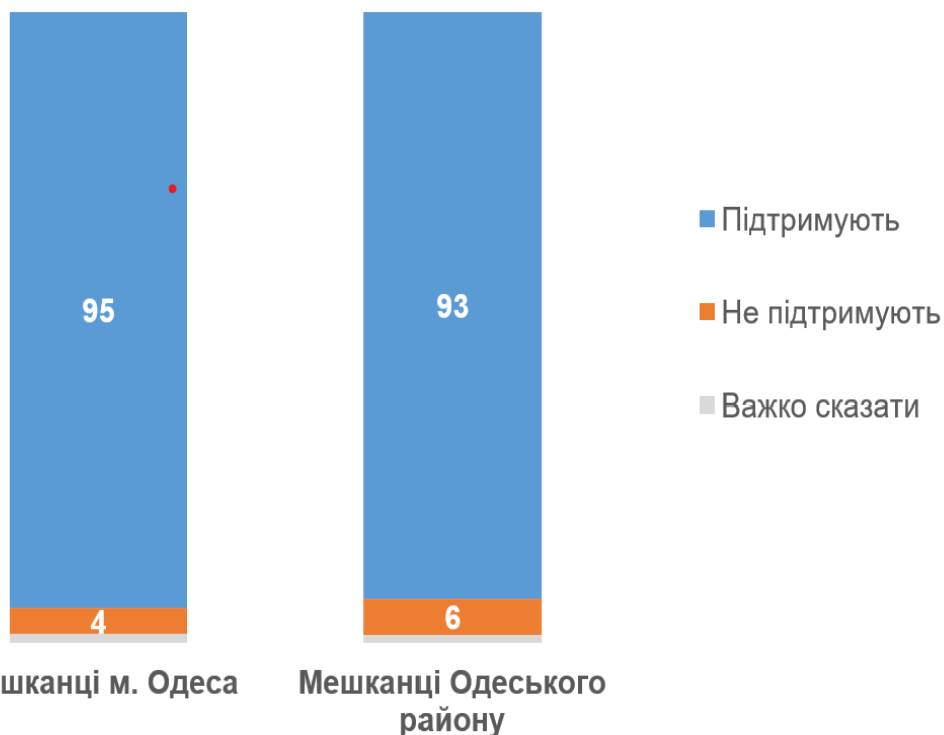

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

З боку громадськості існує потенційна підтримка розвитку агломерації в форматі співпраці Одеської і інших громад в її потенційних межах

Дослідження КМІС, 2023
на замовлення проєкту
DECIDE

Запитання: Загалом кажучи, чи підтримуєте Ви ідею співробітництва міста Одеси та сусідніх громад з метою розв'язання спільних проблем?

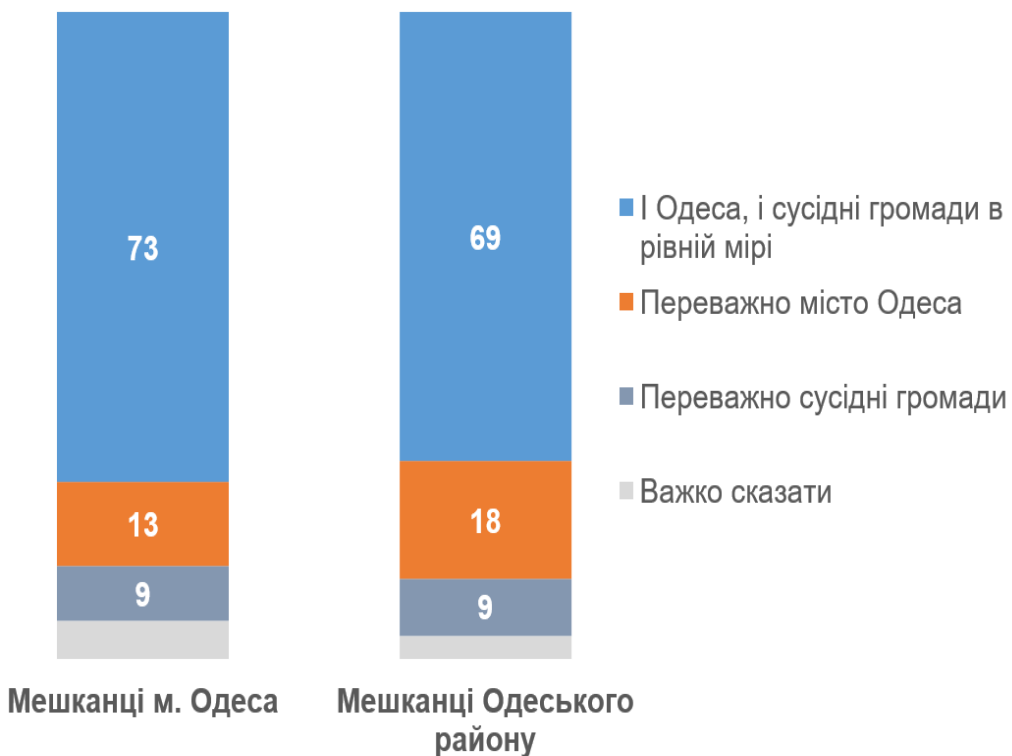

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities

Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Запитання: На Вашу думку, від співробітництва Одеса і сусідніх громад виграють...

Мешканці/-ки Одеси і сусідніх громад в переважній більшості вважають таку співпрацю взаємовигідною

Дослідження КМІС, 2023
на замовлення проєкту
DECIDE

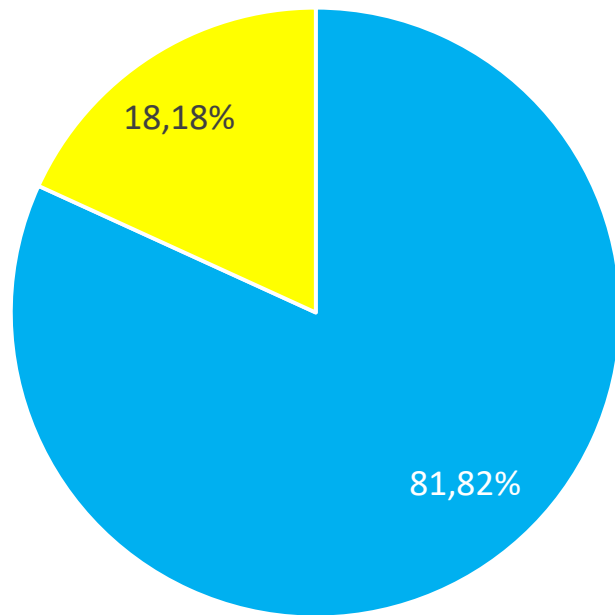

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

ЧИ БАЧИТЕ ВИ ВАШУ ГРОМАДУ ЧАСТИНОЮ АГЛОМЕРАЦІЇ?

■ так ■ ні

Громади потенційної агломерації усвідомлюють спільні інтереси, які створюють потенціал для співпраці як з Одеською громадою, так і між собою, і в своїй більшості готові підтримати розбудову Одеської агломерації

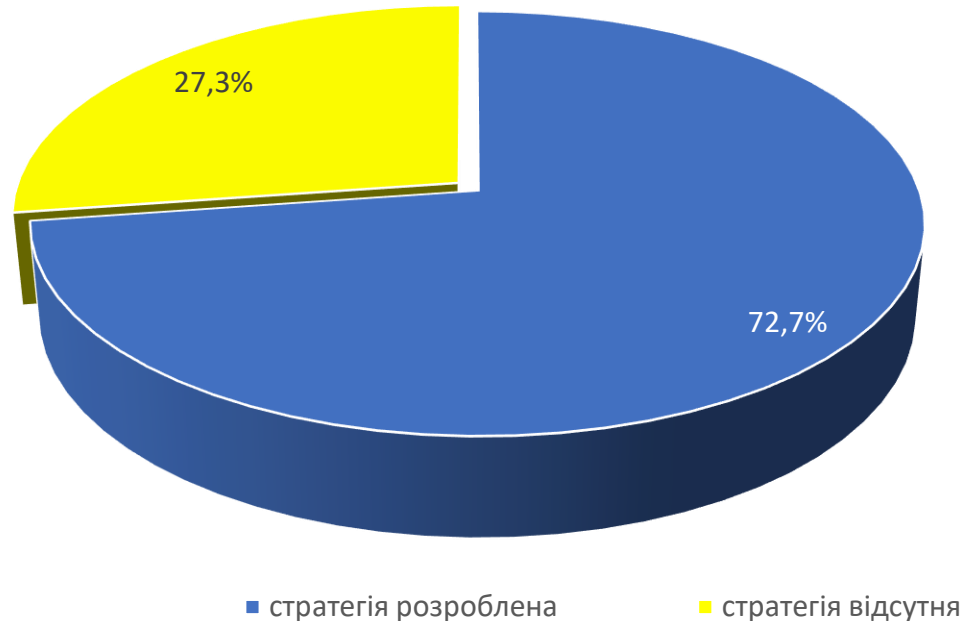
The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities

Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

НАЯВНІСТЬ СТРАТЕГІЙ У ГРОМАД

- поодинокі згадки про агломерацію;
- в тому числі і в стратегії міста Одеси, в нинішній редакції якої питанням розвитку агломерації і співпраці з сусідніми громадами не приділено майже жодної уваги

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

- більшість громад усвідомлює, що сусідство з Одесою є для них **перевагою**, але питання того, яким чином цю перевагу використати, в стратегіях громадах здебільшого не опрацьовано;
- в деяких стратегіях це сусідство (іноді і по відношенню до інших громад), навпаки, трактується як **загроза**, перш за все в контексті відтоку робочої сили;
- переважає тенденція до планування громадами свого розвитку **ізольовано**, без врахування того, що здебільшого вони пов'язані тісними функціональними зв'язками з сусідніми громадами;
- тема можливостей і переваг налагодження **міжмуніципальної співпраці** з громадами-сусідами (але без згадки Одеси) присутня в більшості стратегій громад потенційної агломерації, в деяких – лише як можливість, в деяких – уже з деталізацією аж до планування конкретних проєктів.

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

ДОГОВОРИ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ

- № 993 - Красносільська, Визирська - 18.08.2023 (послуги інклюзивного центру)
- № 847 - Ясківська, Великодацька - 12.04.2022 (соціальні послуги)
- № 842 - Авангардівська, Маяківська - 27.01.2022
- № 822 - Овідіопольська, Авангардівська, Таїровська - 04.02.2021 («Об'єднаний трудовий архів»)
- № 756 - Авангардівська, Таїровська - 09.11.2021
- № 747 – Дальницька, Кароліно-Бугазька - 30.09.2021

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ МОЖЛИВОЇ СПІВПРАЦІ:

▶ ТРАНСПОРТ І ЛОГІСТИКА

- ▶ Покращення транспортної інфраструктури
- ▶ Нові логістичні маршрути
- ▶ Розвиток залізничного приміського сполучення
- ▶ Мережа перехоплюючих паркінгів
- ▶ Залучення водного транспорту для перевезення в межах агломерації
- ▶ Електротранспорт
- ▶ Логістичні центри
- ▶ Розвиток портової інфраструктури
- ▶ Електронні сервіси

▶ ЖГК І ЕКОЛОГІЯ

- ▶ Спільна система управління ТПВ
- ▶ Оптимальна мережа сучасних очисних споруд
- ▶ Боротьба з забрудненням водойомів
- ▶ Розвиток проєктів з використанням ВДЕ. Альтернативна енергетика
- ▶ Захист лиманів
- ▶ Розвиток природних парків

▶ АГРОПОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС

- ▶ АПК кластери
- ▶ Переробні підприємства

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ МОЖЛИВОЇ СПІВПРАЦІ:

ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ

- Створення спільних туристичних маршрутів, рекламних кампаній
- Сфера лікувально-оздоровчого туризму
- Сфера подієвого та ділового пригодницького та екстремального туризму
- Сфера розважального, круїзного та яхтингового туризму
- Сфера культурно-пізнавального туризму та етно-гастро туризму
- Збереження та розвиток рекреаційної зони

РЕАБІЛІТАЦІЯ І ОЗДОРОВЛЕННЯ

- Кластерні лікарні
- Реабілітаційні центри
- Організація інтернатних закладів для психічно хворих осіб

ОСВІТА І КУЛЬТУРА

- Ефективна мережа закладів освіти
- Розвиток навчальних програм, обмін освітніми технологіями та методиками
- Єдиний календар фестивальних та культурних подій
- Реєстр культурної спадщини

СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ

- Будинки сімейного типу
- ВПО, розробка спільних програм адаптації та підтримки
- Вразлива група населення, координація програм підтримки
- Обміну ресурсами та досвідом.

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

ПРИКЛАДИ ПРОЄКТІВ: ТРАНСПОРТ І ЛОГІСТИКА:

- Розробка інтегрованого плану транспортної мобільності, запровадження єдиного квитка
- Проведення робіт із запобігання руйнуванню дамби Хаджибейського лиману та реконструкція автомобільної дороги загальнодержавного значення М-05-01 в обхід м. Одеси
- Модернізація автотраси Южне–Одеса /М-14/ (об'їзд м. Одеси)
- Відновлення залізничного сполучення Одеса-Чорноморськ + розвиток приміського залізничного сполучення
- Створення мережі перехоплюючих паркінгів - обладнання спеціальних автостоянок, розташованих біля м.Одеси або поблизу великих транспортних вузлів (залізничних станцій, автобусних терміналів) з метою зменшення автомобільного навантаження на центральну частину міста.

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

ПРИКЛАДИ ПРОЄКТІВ: ВОДОВІДВЕДЕННЯ

- Спільне використання/модернізація/ розбудова потужностей для водовідведення

ПРИКЛАДИ ПРОЄКТІВ: ТПВ («Сміттєвий кластер»)

- Розробка спільної стратегії з управління відходами (повний цикл - збір, транспортування та утилізації ТПВ),
- Рекультивація існуючого звалища із подальшим будівництвом комплексу/-ів з переробки сміття,
- Будівництво сміттесортувального /сміттєспалювального/сміттєпереробного заводу)

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

ПРИКЛАДИ ПРОЄКТІВ: ТЕПЛИЧНИЙ КЛАСТЕР (БІЛЯЇВСЬКА, МАЯКІВСЬКА ТА ТЕПЛОДАРСЬКА ГРОМАДИ)

Ідея: Створення кластеру, який інтегрує виробництво, переробку, логістику та збут ягідної та овочевої продукції

- **Тепличні комплекси:** ягідні (полуниця, малина, лохина) і овочеві (помідори, огірки, перець, салати).
- **Центри переробки:** сортування, фасування, заморожування та переробка ягід і овочів.
- **Логістичний хаб:** забезпечення транспортування продукції до споживачів та на експорт.

Ринок збуту: внутрішній ринок (супермаркети, фермерські ринки, ресторани) та експорт до ЄС.

Фінансування: приватні інвестиції. Державні програми: підтримка агропромислового комплексу через гранти й субсидії. Міжнародні гранти: наприклад, від ЄС на розвиток зеленого та сталого фермерства.

Переваги для громад: створення нових робочих місць, підвищення доходів підприємців, збільшення надходжень до бюджетів громад.

Продовольча безпека: локальне вирощування продукції знижує залежність від імпорту. Свіжа продукція для населення регіону.

Додатково: можливості розвитку туризму

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

ПРИКЛАДИ ПРОЄКТІВ : «КУЯЛЬНИЦЬКИЙ ШЛЯХ» (НП «Куяльницький», Красносільська громада Усатівська сільська громада)

Ідея: Забезпечення сталого розвитку НПП «Куяльницький» шляхом збереження природного середовища, розвитку екотуризму та налагодження взаємовигідного партнерства між суміжними громадами.

- **Екологія:** реалізація природоохоронних програм для відновлення біорізноманіття, контроль за впливом антропогенної діяльності на екосистему.
- **Розвиток інфраструктури:** створення екологічно дружніх туристичних маршрутів (пішохідних, велосипедних) і зон відпочинку, організація інформаційно-туристичних центрів .
- **Екотуризм:** розробка програм екскурсій і освітніх заходів (фото-тури, майстер-класи).
- **Підтримка локального бізнесу:** надання послуг відвідувачам (гостинність, гастрономія, сувеніри).

Переваги для громад: нові робочі місця, підтримка місцевих фермерів та виробників, збільшення надходження до місцевих бюджетів, підвищення туристичної привабливості громад, впровадження освітніх програм щодо екології.

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

ПРИКЛАДИ ПРОЄКТІВ:ТУРИЗМ

«Велике коло», «Дорога відкриттів»

ІДЕЯ: створити інтегрований туристичний маршрут / мережу маршрутів, що об'єднує привабливі локації громад агломерації. Маршрут має демонструвати різноманіття природних, культурних, історичних та гастрономічних багатств громад, сприяючи економічному розвитку та зміцненню туристичного іміджу агломерації.

- організація спільних культурних заходів, фестивалів, виставок
- проведення спільних рекламних кампаній для залучення туристів
- інтеграція з міським туристичним кластером
- туризм вихідного дня

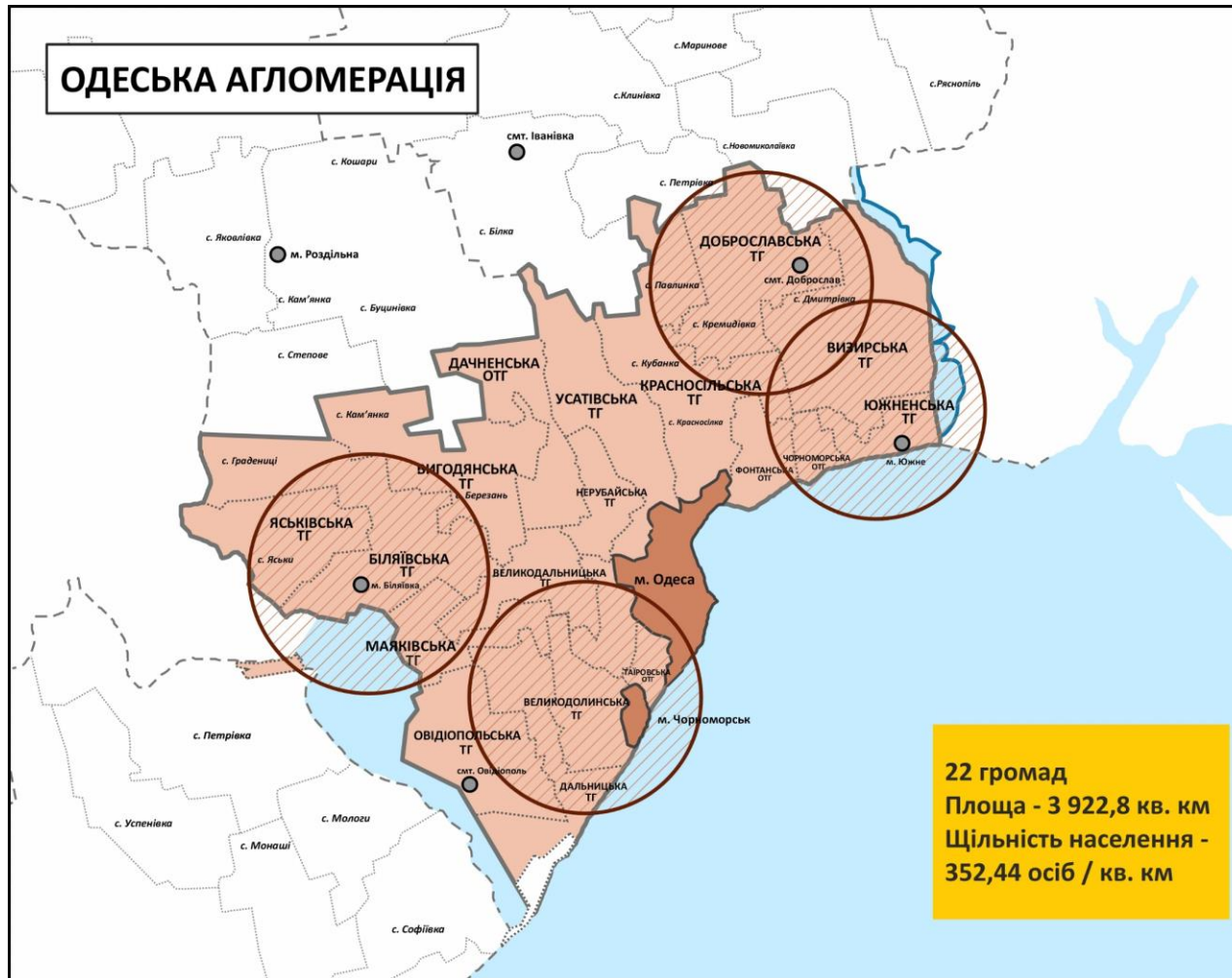
Переваги для громад: створення робочих місць, підвищення доходів місцевого бізнесу, залучення інвестицій, розвиток сільських територій, популяризація громад

1994
2024

The Congress
Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE
75
1949 - 2024
CONSEIL DE L'EUROPE

Congress of Local and Regional Authorities Congrès des pouvoirs locaux et régionaux

Враховуючи достатньо значний радіус агломерації, при плануванні проєктів доцільно орієнтуватись на поліцентричну структуру агломерації (розвиток субцентрів)

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

МОЖЛИВІ ТИПИ ПРОЄКТІВ:

- «мережеві» проєкти, які стосуються усіх громад агломерації;
- міжмуніципальні проєкти для вирішення конкретних проблем, спільних для Одеси і декількох громад;
- міжмуніципальні проєкти для вирішення спільних проблем декількома громадами, які сприятимуть поліцентричному розвитку реалізації своєї ролі субцентрами;
- проєкти, які об'єднують для спільного вирішення декілька громад, які мають спільний «якір» (лиман, транспортна вісь).

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

МОЖЛИВІ КРОКИ РОЗБУДОВИ АГЛОМЕРАЦІЇ

- пріоритет для стартового етапу – **опрацювання за модерацією APP і початок реалізації спільних проєктів**, які були б закріплені через укладення договорів співробітництва територіальних громад;
- не рідше одного разу в квартал під егідою Одеської ОВА та місцевих відділень всеукраїнських асоціацій ОМС - **зустрічі голів громад** потенційної агломерації;
- для ознайомлення з досвідом європейських метрополій - звернутись до міжнародних партнерів для **організації навчально-ознайомчого візиту** представників громад в одну з країн ЄС;
- **додаткові дослідження** зв'язків між громадами агломерації і перспектив її розвитку;
- врахування приналежності до агломерації при розробці **стратегій розвитку громад** і інших планувальних документів;
- по мірі напрацювання досвіду співпраці - **вибір форми інституалізації агломерації**, яка можлива в актуальних законодавчих рамках

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

РЕКОМЕНДАЦІЯ ЩОДО СТРАТЕГІЙ ГРОМАД

- врахування актуальних планувальних документів вищого рівня
- аналіз характеристик громади з врахуванням приналежності до агломерації і в порівнянні з іншими її громадами;
- визначення принципів, на яких має будуватись взаємодія громад агломерації
- SWOT-аналіз реальних вигод і проблемних моментів приналежності до агломерації
- врахування ролі в агломерації при формулюванні візії;
- постановка спільної цілі та завдань для вирішення спільних проблем;
- проєкти міжмуніципальної співпраці для їх реалізації

Доцільно:

- проведення спільних стратегічних сесій;
- розробка стратегічної рамки напередодні програмного циклу 2028-2034

The Congress
Le Congrès

Congress of Local and
Regional Authorities
Congrès des pouvoirs
locaux et régionaux

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

<https://www.coe.int/uk/web/kyiv/strengthening-good-democratic-governance-and-resilience-in-ukraine>